“21-ASR ADABIYOTIDA FEMINISTIK QARASHLAR EVOLYUTSIYASI”

Nazokat Sadullayeva Kuvondik kizi
senior lecturer, Uzbekistan State World Languages University
Tashkent, Uzbekistan
E-mail: Nazoshka9300@gmail.com
Nazokat Kuvondiq qizi Sadullayeva
Katta o’qituvchi,
O’zbekiston Davlat jahon tillari universiteti
Toshkent, O’zbekiston
E-mail: Nazoshka9300@gmail.com
Садуллаева Назокат Кувондик кизи
Старший преподаватель
Узбекский государственный университет мировых языков
Ташкент, Узбекистан
E-mail: Nazoshka9300@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada XXI asr adabiyotida feministik qarashlarning evolyutsiyasi, ularning badiiy adabiyotda aks etish shakllari hamda zamonaviy ayol obrazining talqini tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida feminizmning nazariy asoslari, uning ijtimoiy-madaniy taraqqiyot bilan bog‘liq rivojlanish bosqichlari hamda XXI asr ingliz va jahon adabiyotida gender tengligi, ayollar huquqlari, shaxs erkinligi va identiklik masalalarining badiiy ifodasi qiyosiy yondashuv asosida o‘rganiladi. Shuningdek, zamonaviy yozuvchilar asarlarida ayol qahramonlarning ijtimoiy faolligi, mustaqil dunyoqarashi va gender stereotiplarini bartaraf etishga qaratilgan badiiy yechimlar ilmiy manbalar asosida yoritiladi. Tadqiqot natijalari XXI asr adabiyotida feministik qarashlarning yangi bosqichga ko‘tarilib, nafaqat gender tengligi, balki inson huquqlari,

madaniy xilma-xillik va ijtimoiy adolat masalalarini ham qamrab olganligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: feminizm, XXI asr adabiyoti, gender, gender tengligi, ayol obrazi, zamonaviy adabiyot, ayol yozuvchilar, identiklik, patriarxat, postfeminizm, badiiy tahlil.

Abstract

This article examines the evolution of feminist perspectives in twenty-first-century literature, their representation in literary works, and the interpretation of the modern female image. The study explores the theoretical foundations of feminism, the stages of its development in relation to socio-cultural progress, and the artistic representation of gender equality, women's rights, individual freedom, and identity in contemporary English and world literature through a comparative approach. Furthermore, based on scholarly sources, the article analyzes the literary strategies employed by contemporary writers to portray female protagonists as socially active, independent, and capable of challenging traditional gender stereotypes. The findings demonstrate that feminist thought in twenty-first-century literature has reached a new stage of development, encompassing not only issues of gender equality but also broader concerns such as human rights, cultural diversity, and social justice.

Keywords: feminism, twenty-first-century literature, gender, gender equality, female representation, contemporary literature, women writers, identity, patriarchy, postfeminism, literary analysis.

Аннотация

В данной статье рассматривается эволюция феминистских взглядов в литературе XXI века, формы их художественного воплощения, а также интерпретация современного женского образа. В ходе исследования на основе сравнительного подхода анализируются теоретические основы феминизма, этапы его развития в контексте социокультурного прогресса, а также художественное отражение проблем гендерного равенства, прав женщин, личной

свободы и идентичности в современной английской и мировой литературе. Кроме того, на основе научных источников исследуются художественные средства, с помощью которых современные писатели изображают женских персонажей как социально активных, самостоятельных личностей, способных преодолевать традиционные гендерные стереотипы. Результаты исследования свидетельствуют о том, что феминистские идеи в литературе XXI века вышли на новый этап развития, охватывая не только вопросы гендерного равенства, но и проблемы прав человека, культурного многообразия и социальной справедливости.

Ключевые слова: феминизм, литература XXI века, гендер, гендерное равенство, женский образ, современная литература, женщины-писатели, идентичность, патриархат, постфеминизм, литературоведческий анализ.

Kirish

XXI asr jahon adabiyoti inson huquqlari, gender tengligi, shaxs erkinligi va ijtimoiy adolat kabi dolzarb masalalarni badiiy talqin etishga alohida e‘tibor qaratmoqda. Ushbu jarayonda feministik adabiyot va feministik adabiy tanqid muhim nazariy yo'nalishlardan biriga aylandi. Agar XX asr feministik adabiyotida asosan ayollarning ijtimoiy tengligi, ta'lim olish huquqi va siyosiy erkinligi masalalari ustuvor bo'lgan bo'lsa, XXI asr adabiyotida feministik qarashlar yanada kengayib, gender identikligi, irqiy tenglik, migratsiya, madaniy xilma-xillik, zo'ravonlik, ekologik muammolar hamda inson huquqlarining turli jihatlarini qamrab ola boshladi.

Zamonaviy adabiyotda ayol obrazi endilikda faqat oila yoki jamiyat doirasidagi an’anaviy rol bilan cheklanmay, balki mustaqil qaror qabul qiluvchi, kasbiy faoliyatda muvaffaqiyat qozonuvchi, o‘z huquq va manfaatlarini himoya qila oladigan shaxs sifatida tasvirlanmoqda. Shu sababli XXI asr adabiyotida feministik qarashlarning evolyutsiyasini o‘rganish nafaqat adabiyotshunoslik, balki gender tadqiqotlari, madaniyatshunoslik va sotsiologiya uchun ham muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda Margaret Atwood, Chimamanda Ngozi Adichie, Bernardine Evaristo, Elif Shafak kabi zamonaviy yozuvchilarning asarlarida ayol shaxsiyati, gender tengligi va feministik qarashlar yangicha badiiy talqin etilmoqda. Mazkur asarlar orqali ayollarning jamiyatdagi o‘rni, shaxsiy erkinligi va ijtimoiy faolligi masalalari keng yoritilib, feministik tafakkurning zamonaviy bosqichi namoyon bo‘lmoqda. Mazkur tadqiqotning maqsadi XXI asr adabiyotida feministik qarashlarning evolyutsiyasini ilmiy jihatdan tahlil qilish, zamonaviy badiiy asarlarda ayol obrazining o‘zgarish dinamikasini aniqlash hamda feministik g’oyalarning adabiy jarayondagi o‘rni va ahamiyatini baholashdan iborat. Tadqiqot davomida feministik adabiyotning nazariy asoslari hamda zamonaviy badiiy asarlarda gender masalalarining aks etish xususiyatlari qiyosiy tahlil qilinadi.

Asosiy qism

XXI asr adabiyotida feministik qarashlar yangi bosqichga ko‘tarildi. Endilikda feminizm faqat ayollarning erkaklar bilan teng huquqliligini targ‘ib qiluvchi nazariya sifatida emas, balki gender, irq, millat, sinf, migratsiya, ekologiya va inson huquqlari bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan ko‘p qirrali ijtimoiy-madaniy hodisa sifatida talqin qilinmoqda. Shu bois zamonaviy adabiyotda ayol obrazi ham an’anaviy stereotiplardan uzoqlashib, mustaqil shaxs, ijtimoiy faol fuqaro va o‘z taqdirini belgilovchi qahramon sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Feminizm nazariyasining rivojlanishida Simone de Beauvoirning qarashlari muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi. U mashhur *The Second Sex* asarida: *“One is not born, but rather becomes, a woman”* (“Ayol bo‘lib tug‘ilmaydi, balki ayolga aylanadi”) degan g‘oyani ilgari surgan [1]. Mazkur qarash XXI asr adabiyotida genderning biologik emas, balki ijtimoiy va madaniy konstruksiya sifatida talqin qilinishiga asos bo‘ldi.

Zamonaviy feministik nazariyaning rivojlanishida Judith Butler alohida o‘rin egallaydi. Uning Gender Trouble asarida gender identikligi insonning tug‘ma

xususiyati emas, balki ijtimoiy amaliyot va takrorlanuvchi xatti-harakatlar natijasida shakllanishi ta’kidlanadi [2]. Ushbu nazariya XXI asr badiiy asarlarida ayol qahramonlarni an’anaviy gender qoliplaridan tashqarida tasvirlash imkoniyatini kengaytirdi.

XXI asr adabiyotida feministik qarashlarning muhim xususiyatlaridan biri interseksionallik tamoyilining kuchayishidir. bell hooks feminizmni faqat ayollar manfaatlari uchun emas, balki barcha insonlarni jinsiy kamsitish va zulmdan ozod etishga qaratilgan harakat sifatida izohlaydi. Uning fikricha, “Feminism is a movement to end sexism, sexist exploitation, and oppression.” (“Feminizm — seksizm, jinsiy ekspluatatsiya va zulmni tugatishga qaratilgan harakatdir”) [3]. Mazkur yondashuv zamonaviy adabiyotda turli millat, irq va madaniyat vakili bo‘lgan ayollar hayotini yorituvchi asarlar sonining ortishiga sabab bo‘ldi.

Zamonaviy ingliz tilidagi adabiyotda feministik qarashlarning badiiy ifodasi Margaret Atwood ijodida yaqqol namoyon bo‘ladi. Ayniqsa, *The Handmaid’s Tale* va *The Testaments* asarlarida patriarxal tuzumning ayollar hayotiga ta'siri, reproduktiv huquqlar va shaxs erkinligi masalalari chuqur yoritilgan. Adabiyotshunoslar Atwood ijodini XXI asr feministik distopiyasining eng muhim namunalaridan biri sifatida e'tirof etadilar [4].

Shuningdek, Chimamanda Ngozi Adichiening We Should All Be Feminists asari zamonaviy feminizmning ommalashishida muhim rol o‘ynadi. Muallif feminizmni erkaklar va ayollar manfaatlariga qarshi qo‘yiladigan mafkura emas, balki teng imkoniyatlar va adolatni ta’minlash vositasi sifatida talqin qiladi [5]. Ushbu qarash bugungi adabiy jarayonda ayol qahramonlarning faol, bilimli va mustaqil shaxs sifatida tasvirlanishiga kuchli ta'sir ko‘rsatmoqda.

Umuman olganda, XXI asr adabiyotida feministik qarashlar evolyutsiyasi ayol obrazining badiiy talqinida yangi bosqichni boshlab berdi. Zamonaviy asarlarda ayol endilikda voqealar rivojini boshqaruvchi, ijtimoiy stereotiplarga qarshi kurashuvchi va

o‘z hayotiy tanlovlarini mustaqil amalga oshiruvchi qahramon sifatida gavdalanmoqda. Tadqiqotchilar ta’kidlaganidek, bugungi feministik adabiyot gender tengligini targ‘ib qilish bilan bir qatorda inson qadr-qimmati, erkinligi va ijtimoiy adolat tamoyillarini ham ilgari surmoqda [6].

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Simone de Beauvoir. *The Second Sex*. New York: Vintage Books, 2011 (original edition, 1949).
2. Judith Butler. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge, 1990.
3. Bell hooks. *Feminism Is for Everybody: Passionate Politics*. Cambridge, MA: South End Press, 2000.
4. Margaret Atwood. *The Handmaid's Tale*. London: Vintage, 1996 (first published 1985).
5. Chimamanda Ngozi Adichie. *We Should All Be Feminists*. New York: Anchor Books, 2014.
6. Bell hooks. *Feminist Theory: From Margin to Center*. Boston: South End Press, 1984.